

שמעתא אליבא דהלכתא

גליון תפ"ג | פרשת חקת | תשפ"א | קהילת הניכוי הישיבות | רמות ב'

פניני הלכה

האם לדעת האר"י יש להמנע מקריאת מקרא בליל ר"ח ובמוצ"ש

א - כתב בשער המצוות (למהרח"ו זצ"ל - פרשת ואתחנן) ובליל ו' תקרא כ"ו פסי מן הפרשה עצמה וכו', אבל בשאר ליל השבוע אין ראוי לקרוא מקרא, לפי שהמקרא הוא בעשיה והכל הוא דינין, ואין ראוי לעורר דינין, אבל בליל ו' יען כי יום השישי מכוין לשבת, והרחמים מתעוררים בו, לכן יכול לקרוא מקרא גם בלילה.

[וכבר כתב **החיד"א** (יוסף אומץ ס"י י"ד) שכל דבר אשר אני רואה בח' שערים שסידר מהר"ש ויטאל ז"ל אני סומך עליו כי ראיתים מכתב יד מהר"ש. וגם מכתב מהר"ר חיים ויטאל ז"ל עצמן].

ול"ע מה דין ליל שבת, ליל וי"ט, ליל ר"ח, ומוצאי שבת.

ב - מצינו לחיד"א (יוסף אומץ ס"י י"ד) שכתב - ואין אני קורא תהילים בלילה, כי אם בליל שבת קדש, כי אפילו בליל הששי כתוב בשער המצוות שם שהוא מכוין משבת ומתעוררין הרחמים ויכול לקרוא מקרא בלילה ע"ש, והדברים ק"ו בליל שבת קודש.

[ובעצם קריאת תהילים אם הוי בכלל אזהרת האר"י, ע"י מ"ש החיד"א שם, והארכנו בזה בגליון הקודם ע"ש].

וכן **בארצות החיים** (ס"י א') הביא דברי המקובלים שבלילה לא יעסוק בתורה שבכתב.

ובביאורו שם (המאיר לארץ ס"ק ל"ו) כתב - וע"י ביומא יח: שהיו מקרין לכה"ג בליל יוה"כ פסוקי תנ"ך, ובשבת (ב'): החזן רואה איך תינוקות קוראין, וכן בפ"ק דקידושין לעולם ישלש אדם שנותניו שליש במקרא וכו', לא נצרכא אלא ליומא, פרש"י שני ימים במקרא, ואיך ילמד תורה שבכתב בלילה, אך למ"ש בסי' נג"ד ומצוה (דף י"ח ודף כ"ו) בשם האר"י ז"ל שבלי ל' יכול לקרות מקרא לפי שהוא מכוין לשבת והרחמים מתגברים וכ"ש בליל שבת, ויש לומר ב' ימים במקרא יהיה ליל ה' וליל ו', וכן בליל יוה"כ שבת שבתון מלא רצון לה'.

הנה נתבאר דין לילי שבת וי"ט דאינם בכלל האזהרה.

ג - ויעוין בנן איש חי (ש"ר פרשת פקודי ס"ו) שכתב - מיהו בלילי שבת ולילי יום טוב קורין מקרא, ואין לחוש, וכן בליל שיש. אבל בליל ראש חודש דינו בענין זה כשאר לילות החול.

וביתר ביאור מצינו שכתב עוד בספרו **רב פעלים** (או"ח ח"ב ס"י ב') - ועל ליל ראש חודש נראה גם כן דנכון להזהר ושב ואל תעשה עדיף, ואף על פי שהעולם נותנים סימן חודש ושבת קרוא מקרא, לא נזכר דבר זה בדברי רבינו האר"י ז"ל, ועל כן כיון דאפשר בלימוד תורה שבע"פ שב ואל תעשה עדיף, והגאון חיד"א ז"ל פ"י דבריו ואמר אין אני קורא תהילים בלילה כי אם בליל שבת קודש כנזכר ביוסף אומץ, מיהו ביו"ט פשיטא דאומרים תהילים דאקרי שבת,

ולא שנא יו"ט משבת בדבר זו ופשוט וברור. וחזו"ן דדין ליל ראש חודש כשאר לילות החול. אך אכתי לא נתבאר לן דין מוצאי שבת.

ד - ומצינו בבאר היטב (או"ח ח"ב ס"ק ל"ו) שכתב - ויש לומר ק"ל פעמים איליהו הנביא קודם הבדלה, ואין לומר שום פסוקים ולא פרשת וישלח ולא פיטום הקטורת כנודע מהאר"י, רק אם יש לו דרך ליסע

שמעתא אליבא דהלכתא

האם מותר להקליט את חברו בלא ידיעתו

א. בעלות על מראה וקול. ב. לצלם חפץ שאינו שלו. ג. צנעת הפרט (קריאת מכתב של חברו בלא ידיעתו). ד. המידע גלוי (קריאת מכתב פתוח). ה. לצלם את חברו בלא ידיעתו. ו. להקליט בלא ידיעתו. ז. להשמיע את ההקלטה לאחרים. ח. במקום צורך.

א. בעלות על מראה וקול

איתא **בכריתות** (ו') קול מראה וריח אין בהם משום מעילה. ופרש"י קול - הנהנה מקול הכנורות ונבלים של כלי שרת. ומראה - הנהנה ממראה יפה של היכל - הקטרת, ע"כ. ופרשו **בפסחים** (יב.) קול ומראה אין בהן משום מעילה לפי שאין בהן ממש, וריח לאחר שתעלה תמרותו אין בו משום מעילה הואיל ונעשית מצותו. ועיי"ש דאע"פ דמעילה ליכא מ"מ איסורא איכא. ופרש"י (ד"ה וריח) שאין בהם משום מעילה מדאין. וע"י **בפ"ג** (או"ח ס"י ר"ז א"א ס"ק ז') **דמרש"י** הנ"ל ומתוס' (שם ד"ה מעילה) משמע דהיינו מדרבנן. אבל **מהרמב"ם** (מעילה פ"ה ה"ו) משמע שהוא איסור תורה, ע"כ. ובלח"מ (שם) נקט בדעת הרמב"ם שהוא מדרבנן. ועי' **בהגהמ"י** (ס"ב) שאם אסר ספרו על חברו אסור לו ללמוד בו. וכן פסק **השו"ע** (יו"ד ס"י רכ"א סעי' י"א). וביאר **הש"ך** (ס"ק נה) דלא דמי למודר הנאה משופר דמותר בתקיעת מצוה משום דמצות לאו להנות ניתנו, דהכא כיון שיש להשכיר ספרו וזה לומד בו בחנם הרי זה נהנה, ע"כ. ומבואר דאדם יכול לאסור קול ומראה על חברו (אלא שבמקום מצוה שרי כי מצות לאו להנות ניתנו). וע"י **בהלכות קטנות** (ח"א ס"י ו') שכת' דבכה"ג אסור ללמוד מהספר אף ע"י הרהור, דאע"פ קול מראה וריח אין בהם משום מעילה, מ"מ איסורא מיהא איכא, ואמרו שלא יזונו עיניהם מבית קדשי הקדשים. וע"י מש"כ על דבריו **בשאלת יעב"ץ** (ח"א ס"י ס"א) הובא **בפ"ש** (שם ס"ק ה'). ולפ"י לכאורה י"ל שה"ה שאדם יכול לאסור שיצלמו אותו או יקלטו את קולו.

אלא שיש לחלק בין איסור מעילה או נדר לבין איסור מחמת ממון, כי י"ל דאיסור להנות מהקדש או בדבר שחברו אסרו עליו הוא מחמת שחל איסור על כל הנאה היוצאת מחפץ, אבל לענין גזל ע"י הסתכלות, צילום או הקלטה, י"ל דליכא כי בכה"ג אינו בכלל משתמש משל חברו, דאין לו ע"ז בעלות וכמו כן אינו מחסרו בכלום. וכן מבואר **ברמב"ם** (שופר פ"א ה"ג) שכת' שאין בקול משום גזל. וביאר **הרבינו מנוח** כי הוא דבר שאין בו ממש. והביאו **הכ"ס"מ** (שם). וכ"כ **במראה יחזקאל** (פאננט ח"א ס"י מ"ד"ה ואפשר לישא) דבכה"ג ליכא גזל כי הנגזל לא מפסיד מידו. וע"י **בשו"ת אבני מילואים** (או"ח ס"א), **במנחת ברוך** (ס"י פ"ד - פ"ה) ו**בקהילות יעקב** (נדרי ס"י מד) [ואע"פ שזה נהנה וזה לא חסר היינו שפטור מלשלם בדיעבד אם כבר דר שם, אבל לכת' לפי **הרמ"א** ס"י ש"ס"ג סעי' ו' יכול למחות במקום שאם היה רוצה היה יכול לקבל שכר, ולפי האחרונים המובאים **בפת"ש** (ס"ק א') אף אם אין ביד הבעלים להרוויח יכול למחות. ב"י דאפשר דלא חשיב נהנה כי אין זה אלא קול ומראה בלבד. וע"י **בשמעתא עמיקתא** גליון תנ"ב].

שו"ר בשלמת חיים (נו"ק ס"י מ"ה) שכת' שאין איסור לצלם את חברו שלא בהסתמנו, ואין בזה משום הא דאמרין בחו"מ ס"י ש"ז סעי' ה' דלא יתכן שהלה יהיה פטור כשמרוויח בפרטו של חברו, כי לא אמרין כן אלא ע"י מעשה עצמו, ואם יציירו מדעתו וכי יוכל לאסור עליו, אין אדם אוסר דבר שאינו ברשותו של חברו. והובא **בדברי יציב** (או"ח ס"י ר"ג) ו**בבצל החכמה** (ח"ד ס"י פ"ה). וע"י **בארחות רבנו** (ח"א ע"מ שמ אות כ') בשם **בעל הקהלות יעקב זצ"ל**, ונר' משום קפידא אתיא עלה ולא משום איסור גזל, עיי"ש. וע"י **בשלמת חיים** (שם ס"י לח) שכת' שאם אי' מקפיד שלא יראו באיזה ספר הוא קורא וכדו' **דאין כאן אלא משום קפידא**, כיון דידועים דהלה מקפיד ראוי למנוע מזה, אבל אין כאן היזק ראייה, ע"כ. ומ"מ עיי"ש (אה"ע ס"י מ"ז - מ"ח) שבכל הדברים השייכים לחברו אם יאמר אי' שרוצה עכ"פ לראותם אינו מחויב בזה. ואף אם אי' יחמוד לראות חפץ חברו, אי' צ' להראות לו, עיי"ש.

ב. לצלם חפץ שאינו שלו

והנה איתא **בב"מ** (כ"ט) המפקיד ס"ת אצל חברו, אם כשהוא גוללו פותחו וקורא בו מותר אם בשבילו פותחו אסור. וכת' **המוד"כ** (ב"מ ס"י רצ"ג) בשם **רב יהודאי אנון** כשם שאסור לקרוא בו **כך אסור להעתיק ממנו** איתא שחברו, והני מילי בעם הארץ, אבל תי"ח מותר להקרות בו ומותר להעתיק ממנו ואפי' בכתח', והוא שאין לו כפי"ש, לפי שכשהפקידו אצלו יודע היה שילמוד בו ואדעתא דהכי הפקיד, ושמה הטעם משום דאיתא **במדרש** (ולק"ש משלי רמז תקלט) לא יבזו לגנב כי יגנוב שאין לבנות מי שגונב דברי תורה ומעתיקו. והביאו **הרמ"א** (ס"ס רצ"ג). וכת' **הסמ"ע** (ס"ק מה) שלפי הטעם הראשון אם ידעינן דקפיד אסור. אולם לפי הטעם השני ע"פ המדרש משמע דמותר אפי' ידעינן ביה דקפיד. מיהו הרמ"א הביא טעם הראשון ומוכח דס"ל דאם ידעינן דהוא קפיד אסור, ע"כ.

אולם **הש"ך** (ס"ק לה) כת' דתירווייהו צריכי, טעם דאדעתא דהכי הפקידו אצלו צריך דמותר להשתמש בו אע"פ שמקלקלו קצת, וטעם דלא יבזו לגנב צריך דאע"ג דמסתמא מקפיד בהכי מותר, ע"כ. וכת' **המ"א** (או"ח ס"י ד"י ס"ק ז') דלדינא העיקר כהסמ"ע.

נמצא **דלהסמ"ע** אסור להעתיק ואם לא ידוע שהבעלים מקפידים אם הוא תי"ח שרי, ולהש"ך מותר אף כשיודע שמקפיד כיון שעשיה כן לצורך הלימוד, אלא שאם אינו למטרת תי"ח הבעלים יכולים לאסור העתקת ספר וכדו' השי"ך להם כשעכ"פ יש קצת הפסד בדבר. ולפ"י דצ"ל דבר השי"ך לחברו של חברו, ולסמ"ע י"ל דאסור כי דומה להעתקת ספר דאסור ולהש"ך שרי כי אין הפסד לחברו. ואפשר שהסמ"ע אסור כי העתקת הספר היה גורם לירידת ערכו כמ"ש **החת"ס** (או"ח ס"י ב' ד"ה ובדבר). וכמ"כ י"ל דהוא משום שיש כאן שימוש בחפץ של חברו ע"י פתיחתו וכדו'. וע"י מש"כ בזה בס"ד **בשמעתא עמיקתא** גליון תנ"ב.

ג. צנעת הפרט (קריאת מכתב של חברו בלא ידיעתו)

ומ"מ במקום שהדבר נוגע לפרטיותו של חברו י"ל דודאי אסור להסתכל, לצלמו או להקליטו. דהנה כת' **הכל בו** (ס"ק קט"ז) שיש חרם **דרבינו גרשום** שלא לראות בכתב בשלח אדם לחברו בלא ידיעתו ובלא רשותו. וכן הביא **בבאר הגולה** (יו"ד ס"י ש"ד) שהחרים רבינו גרשום אפי"כ המכתב נזרק. וכתב **השלם גבורים** (שבועות י"ז, ברי"ף) שצריך לכתוב על האגרת שאסור לפותחה. וביאר **הכנה"ג** (יו"ד ס"י ש"ד אות ה') דלעולם יש חרם שלא יפתח אדם אגרת חברו והפותחה הוא מנודה, ואפי' נימא שאינו מנודה עד שינודוהו, אם היה כתוב על גבו ופג"ז **דרגמ"ה** (ופורץ גדר ישכנו נחש, דרבינו גרשום מאור הגולה) אף אם מי שכתב כן לא היה בר סמכא, כיון שפותח יודע שיש חרם דרגמ"ה, הוא בחרם, ע"כ.

וכת' **בתורת חיים** (למהר"ש ח"ג ס"י מ"ז) דבלתי אסור משום שליחות יד בפקדון והוי גזלן, והביא ראיה מהסמ"ע הנ"ל. ו**ההלכות קטנות** (ח"א ס"י ר"ג) כת' דבלתי אסור כי אסור לבקש ולחפש מסתוריו של חברו, ומה לי **"לא תלך רכיל"**, לאחרים או לעצמו. ו**בחקקי לב** (ח"א יו"ד ס"י מט) לצ"א לדון בטעם שאסר רבנו גרשום, וכת' ד"ל דהוא משום **"ואהבת לרעך כמוך"** (ויקרא פ"י"ט פ"י י"ח) "מאי דלך סני, לחברך לא תעביד" כמבואר **בשבת** (לא), וכת' דלפ"י אין איסור זה אלא לישראל לבד, אבל לא לגוי, וכמו כן אם נימא שהחכום קטנות דהיינו משום לא תלך רכיל בעמך, בעמך ולא בגוים, ועוד י"ל שהוא משום **גונב דעת הבריות** כי גונב דעתו ממש שהוא במצפוניו לבו, ולפ"י הרי קיי"ל דאסור לגנוב דעת הבריות אפי' דעת של גוי, וכן אם יהיה האיסור כמ"ש התורת חיים משום דהוי **כשואל שלא מדעת** דגזלן הוי באיסור גזל אין חילוק בין ישראל לגוי כדקיי"ל בסיומן שמי"ח, ע"כ.

ד. המידע גלוי (קריאת מכתב פתוח)

וע"י **בהלכות קטנות** (ח"א ס"י נ"ט) שכת' שהמוצא אגרת פתוחה בשוק וכתוב עליה ופג"ז דרגמ"ה, נהי דלגבי המקבל איכא למימר כיון דנפל איתרעוץ לא ח"ש לה אבל השולח שמוא אין רוצה שידוע בעסקיו ולפ"י אם היא חתומה כ"ש שאין ליגע בה, ע"כ. והביאו **בלקט הקמח** (יו"ד ס"י ש"ד). אולם **הקול גדול** (שם) כתב שהמוצא מכתב פתוח זרוק ברחוב מותר לקרותו, שאני אומר שהקורא ראה שאין בו סודות, ולכן לא נזהר בשמירתו, ולא שייך בזה משום איסור שליחת יד בפקדון. וכן הוא לשון **הבאר הגולה** שהובא לעיל שכת' שהחרים רבינו גרשום כו' אפי"כ זרוקו. ועי' **בפרו"ש** (יו"ד ס"י ש"ד אות כ"א) שכת' דאני מסתפק בזה"ז שהרבה שולחים מכתבים פתוחים אם מותר לקרוא בהם כיון שאינו מסתיר אותם, ע"כ. ויזא שאסור להסתכל במכתבים משום וכן בכל מידע כגון לשמוע הקלטות או הסתכלות על סרטונים אישיים וכדו' של חברו בלא ידיעתו. ואם הדבר גלוי שרי (אף למחמירים בענין מכתב פתוח דשאני התם שיש לתלות שאולי השולח מקפיד בדבר).

ה. לצלם את חברו בלא היתר

וכמו כן נ"ר' לצלם או להסריט ע"מ לראות מעשיו של חברו הנעשים ברשותו (של חברו) בלא ידיעתו, משום דלא גרע מהזיק ראייה דאסור, דתנן **בב"ב** (ט) לא יפתח אדם לחצר השותפין פתח כנגד פתח וחלון כנגד חלון. ופרש"ם משום צניעות. וביד רמ"א (אות ט) פירש דהיינו צניעות דנשי (וע"ה הלך). ואמרינן בגמ' מנהגי מילי א"ר יוחנן דאמר קרא (במדבר פכ"ד פס' ב) וישא בלעם את עיניו וירא את ישראל שוכן לשבטיו, מה ראה, ראה שאין פתחי אהליהם מכוונין זה לזה.

ותנן עוד שם (ט) לא יפתח אדם חלונותיו לחצר השותפין. ומפרש בגמ' לחצר חברו זה יפתח, ועיי"ש. וכן נפסק ב**שו"ע** חו"מ סי' קנ"ד סעי' ג'. וכת' שם **הרמ"א** שאפי' חזקה ר"א דלא מהני לנהו. וביאר **הסמ"ע** (סי' ק) בשם הטור דהיינו טעמא דס"ל שלא מועיל חזקה כי באיסור עשאו, וכמו שדרשו מהאי קרא לדעיל (וע"ה **בנתיבות** (ח"י סי' ק) דאיסור דא"ר הוא. וכ"כ **הערוה"ש** (אות ז). וביאר **החזו"א** (ב"ב סי' ב סי' ד) שבחלון נגד חלון שיש איסור משום צניעות מלבד הזיק ראה וכמו שדרשו בגמ' מהפסוק. וע"ה עוד **בב"ב** (ב) דאיסור דאסור לעמוד בשדה חבירו בשיחא עומדת בקמותיה, שלא יזיקנו בעין הרע. וכן נפסק **הט"ש** ע"ה סי' קנ"ד סעי' א'. ופירש **הסמ"ע** (סי' שנה סי' ק) שיש לחלק בין סוגי הזיק ראה, דבסימן קנ"ד הראיה מצד עצמה אין עושה בהן הזיק אלא שגורמת הזיק, כגון שחברו לא יעשה עסקיו בחצר מכתב שבוש ממנו, או שירא שיבוא לו הזיק השגת גבול או שאר עניינים כיוצא באלו, משא"כ שדה בקמותיה דהראיה מצד עצמה שולטת בה וגורמת הזיק, ע"כ. וכת' **הגר"ז** (נזקי ממון אות יא) שאפי' בעסקיו ומעשיו של חברו שאין בהם חשש הזיק עין אם עושה בביתו וברשותו אסור לראות שלא מדעתו כי שמה אינו חפץ שידעו ממעשיו ומעסקיו. ועיי"ש (אות יג) שיי"א שצריך אדם ליהרהר מלעמוד כנגד (פתח) בית חברו ולראות בו אפי' ראה קלה שאינו מתכוין כלל להסתכל לידע עסקיו של חברו, ע"כ.

ומשמע מה**סמ"ע** והגר"ז דהזיק ראה אינו מפני צניעות בלבד או צניעות דנשי כמ"ש הרמ"ה הנ"ל אלא אף משום צנעת הפרט. וכן מבואר בבב"ש (חו"מ סי' קנ"א אות א) שכת' דראו חז"ל שהזיק ראה שיראה אדם לביתו או לחצירו של חברו ורואה עסקיו ומשאו ומתנו הוא הזיק גדול מאד, ע"כ. וכ"כ באמת הרמב"ן (ב"ב נט. ד"ה הא) הזיק ראה נזקי אדם שבאדם הוא, אי משום עין רעה, אי משום לישנא ביבוא, אי משום צניעותא. ע"כ. וכת' שם **הקהילות יעקב** (ב"ב סי' ד"ה ורמ"א) בשם בחוק ראה, ג' ענינים, הזיק לגופו, הזיק לממונו, ואיסורא דכל המצ"ץ בחצר חברו בשעה שהיה עושה מילי דצניעותא ומתבייש בזה, הרי זה צער'א גרופא, ע"כ. ומלשון **הסמ"ע** הנ"ל משמע דהזיק ראה הוא כי ע"י ראייתו הוא מגביל את חברו מלהשתמש בביתו וחצירו כחפצו. וכ"כ **בפתח"ש** (נזקי פ"ד מה"א) וכת' שכן משמע מהאחרונים. וכ"ז דלא כהק"ל (חו"מ ח"א סי' כא ד"ה גמ) שכת' שעיקר דין הזיק ראייה הוא שלא יסתכל באשת חברו או יראה בדברים שבצנעתא שאדם עושה עם אשתו דעבד ולא אדעתיה דהרי ליפניו מקרא הנ"ל ואמרו בילקוט שם שלא יהיו ישראל פרוצים בעריות. וכן הוא בשו"ת הרשב"א (ח"ג סי' ק) דלא כהרמב"ן שכת' שהוא גם מפני עין הרע, אלא העיקר הוא משום צניעות (אלא דעיי"ש ברשב"א שכן משמע רק בשאלה). אבל הפנים יפות (במדבר פכ"ד פס' א) פירש פ"י הנ"ל שלא כוונת פתחיהו זה כנגד זה אלא להסיר מהם הקנאת שלא יתאוה בשל רעהו ושלא יתגאה איש על רעהו.

ולפי"ז מבואר דהזיק ראייה חשיב הזיק מפני צנעת הפרט שלא ידעו מעסקיו. ואיסור זה הוא אף כשאין חברו יודע שמסתכל אלו ולפי"ז הוא בבי"ד. וכן משמע מלשון הגר"ז הנ"ל.

ו. להקליטו בלא ידיעתו

ולפי"ז נראה דח"ה שאסור להקליט את חברו כשנמצא ברשותו בלא ידיעתו דלא גרע מהא דהזיק ראה דאסור משום דשמא אינו חפץ שידעו ממעשיו ומעסקיו כמ"ל. שו"ת בפתח"ש (נזקי פ"ד מה"א) שכת' שאע"פ שבשו"ת הרא"ם (ח"א סי' ח) כת' דסגי במחיצת קניי למונעו הזיק ראה ולחוק שמיעה לא חששו, דהיינו שאינו יכול לטעון שאינו רוצה במחיצת קרשים כדי שלא ישמע חברו מה שהוא מדבר. מ"מ מונעו שאין כופין לעשות מחיצה משום הזיק שמיעה, אבל אסור לו להקשיב מה שחברו מדבר, ואפשר שגם זה בכלל מונעו מהשתמשות, וכ"ש שגנאי הדבר לעמוד מאחורי כותל ולהקשיב מה שמדברים, ע"כ. ומלבד זה נראה דלא גרע מהא דמבואר להלן שיש איסור לגלות סוד של חברו ומה"ט י"ל דח"ה שאסור לו לגלות לעצמו סודו של חברו דמאי שנא. ומ"מ אם חברו מדבר עמו על עסק מסוים וכדו' ורצונו להקליטו ע"מ שבמדת הצורך הדבר יישמש בעבורו כראיה שכן אמר אין מקום לאסור, ובפרט בזמננו שהדבר שכיח ואפי' בזמננו שכחים סלפונים המקליטים כל שיחה באופן אוטומטי. וא"מ אסור לו להשמיע את הקלטה לאחרים אלא הסכמות כמבואר בסמוך. וכמו כן בפעמים י"ל דרון להקליט משום דינא דמלכותא דינא כשהחוק אוסר לעשות כן, ע"י משי"כ בה בשמעתא עמיקתא גילון תכ"ג.

ז. להשמיע את ההקלטה לאחרים

וק"ו שאסור להשמיע את ההקלטה לאחרים. דאיתא ביומא (ד) מניין לאומר דבר לחברו שהוא בבל יאמר עד שיאמר לו לך אמור, שנאמר וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר, ע"כ. והובא בגמ' (פ"א וט) ולאחריו במ"א (פ"י קנ). וז"ל השע"ת (שער ג אות רכה) חייב אדם להסתיר הסוד אשר יגלה אליו חברו דרך הסתר, אף שאין בגילוי הסוד ההוא ענין רכילות, כי יש בגילוי הסוד נזק לבעליו וסיבה להפר מחשבתו, ע"כ. ומשמע מדבריהם שיש בזה איסור גמור. ובביאור מהרש"ל על הסמ"ג (פ"א וט) כת' שכל הדברים שאני אומר באהל מועד שהוא "ביחידיו" יהיו לפניך בלאו אמור עד שארשה אותך לדבר וכו', עכ"ל. אלא דע"י במאירי (שם ד"ה

ממה) שאין בזה איסור אלא מדת דרך ארץ.

וע"י בח"י (רכילות פ"ח אות ה) ובאמרי"ם (שולחן ערוך ח"א סי' קנ"א) שנקט כהשע"ת הנ"ל, וכתב שדבר זה הוא חמור הרבה יותר מסתם אבק לשה"ר ורכילות. והיז הקטנה (מדע פ"ה ה"ג-ד) כת' שהוא בכלל הולך רכיל. אלא דע"י בח"ח (לשה"ר כ"ב באמרי"ם אות כז) שכת' דאפשר דכ"ז הוא מידה טובה בעלמא שצריך האדם להרגיל עצמו בזה בכל גווני, כדי שלא יבוא לעולם לקלקול עיי"ז, ועוד אפשר לומר דמאי דשמיען שהוא בבל יאמר, דוקא אם הכניסו בביתו ביחידיו, דמשמע קצת שהוא מקפיד דבדבר שלא יתגלה, ע"כ. שו"ת בחקקי לב (שם ד"ה ועוד נבד"ה לומה) שכתב שהשולח אגרת לחברו ואסור להשמיע שאלו האגרות לאחרים אפי' סבתם דליכא שום סוד דבריו נזק להכותב האגרת איכא איסור לגלות כמ"ש בגמ' הנ"ל, ע"כ.

ח. כמקום צורך

ויש לדון במקום שמחמת חשד וכדו' רוצה להקליט חברו בלא ידיעתו ע"י שמחביא מכשיר הקלטה בביתו או במשרדו וכדו', וכגון שחושש שעלול לגרום לו נזק וכדו', ואין אופן אחר לברר. ונראה דבכה"ג שרי, דאם משום גניבת דעת י"ל דכיון שאינו עושה אלא להציל עצמו שרי, וכן נראה דבכה"ג לא שייך לאסור אף משאר העבדים המבוארים לעיל (רכילות, גילוי סוד, ואהבת לרעך כמודך) כי מותר להציל עצמו. ומצינו בדרך זה מצינו בברכות (טב) אמר ר"ע פעם אחת נכנסתי אחר רבי יהושע לבית הכסא ולמדתי ממנו ג' דברים כו' א"ל בן עזאי עד כאן העזת פנים ברבך א"ל תורה היא וללמוד אני צריך. רב כהנא על גנא תותיה פורייה דרב שמעיה דחו ושחק ועשה צרכיו כו' אמר לו תורה היא וללמוד אני צריך, ע"כ. וביאר מהרש"א (שם) דמירי שלא יוכלו ללמוד הנהגות אלו בלא א"ל. נמצא שבמקום צורך שא"א בלא"ה, מותר להכנס לפרטיות השני, וכן מצינו בענין גניבת דעת, ביעב"ץ (ב"מ ס) ובפלא יוסף (סוף ערך גניבה) שבמקום מצוה לא אוסרים הדבר. וע"ה בפתח"ש (הובא פ"ט מה"א לז).

ובדרך זה מצינו בסנהדרין (כט-כס: ד) בשו"ע (חו"מ סי' פא סעי' יא) בענין מכמין (מחביא) עדים מאחורי הגדר כדי שיעידו שחברו הודה שחייב לו ממון. ומשמע מסתימת הפוסקים שאין בזה איסור. ובדרך זה מצינו בסנהדרין (סז) וברשב"א (ב"ב מ: ד"ה א).

וההלכות קטנות (ח"א סי' קע) כת' שהשולח ביד חברו חתום בפני"ן דרגמ"ה, והלה חושש שיש בתוכו דבר המזיקו, נבדק הוא זה, שאם יפתחנה, מועיל בחרם, אם יולכנה, שמה כתוב עליו דבר מה. להחזירה למלח, ישלחנה ביד אחר, אין לו תקנה. אלא פורר וזורק לרחו או טועל לים, ע"כ. ומשמע מדבריו דהיכן דליכא חרם רשאי לקרותה, וכמו כן משמע דמשום חשש רשאי לאבדה ואינו בכלל גול. וצ"ע. ובחקקי לב (שם) כת' להתיר לפתוח מכתב אגרת של הגוי אם יש חשש שבכוונתו להזיקו דכה"ג נראה דלא גר רבינו גרשון, ובלבד שלא יתוודע לגוי, ואם יהיה הענין שבהתוודע לו היה בגוי עוולה או פגיעה שהיה עושה לישראל, נראה להתיר בכל גווני, וכמה דברים התייר חז"ל משום דבר האבד ובמציל מידם, ואם יארע ענין בזה ישראל עם חברו ובא ליטול רשות מב"ד שיתפתו האיגרת אם יש כח לב"ד בזה כתבתי מזה במקום אחר ויש צדדים מאן ולכאן, ע"כ.

מסקנא דדינא

א' אסור לצלם, להסריט או להקליט מעשיו של חברו הנעשים בביתו או בשאר רשות פרטי (של חברו) בלא ידיעתו. וק"ו שאסור להשמיע הקלטה כזו לאחרים. ומ"מ אם אין הדבר במקום פרטי אין ביד חברו לאסור לצלם את מאהו. אך אם יודע שמקפיד בזה יש להימנע. ב' מותר להקליט שיחה שבניו לבין חברו. ואם מסתבר שהוא מקפיד שאחרים ידעו מהמדובר בשיחה אסור לספר או להשמיע הקלטה לאחרים שלא בהסכמתו. ג' אסור להסתכל במכתבים, מסמכים, וכן בכל מידע השייך לחברו. וכן אסור לשמוע הקלטות או להסתכל בסרטונים אישיים וכדו' של חברו בלא ידיעתו. ד' במקום שיש לו חשש ממשי שחברו מתכוון להזיקו ועל כן נאלץ לברר הדבר, אם אין אופן אחר, יתכן לפעמים היתר לעשות פעולות הנ"ל ע"מ לגלות את האמת. והדבר צריך הוראת חכם. ה' במדינות שהקלטת חברו וכדו' אסורה ע"פ החוק יש לדון לאסורם משום דינא דמלכותא דינא.

יאמר פרשת וישלח. ע"כ. ובפרשת ויחננו לדברי האר"י דאין לקרוא מקרא בלילה. וא"כ מבואר בדבריו דאזהרה זו קיימת אף במוצאי שבת ולממ"ש דאם יש לו דרך ליסע יאמר פרשת וישלח. חזינן דס"ל דכל היכא דיש איזה צורך מותר לקרא מקרא בלילה אף לדעת האר"י. ודלא כרב פעלים (אר"ח ח"ב סי' ב) - ע"י מ"ש בזה בגליון הקודם.

ועיונין עוד בכף החיים (הגרי"ח סופר זצ"ל - סי' רצ"ו סי' כז) שכתב - וטוב לומר אליהו הנביא ק"ל פעמים כמנין אליהו הנביא עם עשר אותיותיו (א"ר אות ז) מיהו מ"ש שיי וכו', לפי דברי האר"י אין ראוי לאומרת כמ"ש לעלל ס"י רל"ז אות ט' יעו"ש. ולשם הבלא אזהרת רבינו האר"י שלא לקרא מקרא בלילה זולת לילי שבת ויו"ט.

וכן בסידור היעב"ץ (ע"מ שכו ע"א - סדר הלילה) כתב - והלימוד בלילה יהיה תורה שבע"פ כמו שלמדנו מן המדרש שלמד משה רבינו בהר וידע שהוא לילה, אבל לימוד מקרא אין זמנו אלא ביום וכ"ד האר"י ז"ל.

ובסדר מוצאי שבת (ע"מ ת"ו ע"ב) כתב - גם לא הנהיג אמה"ג ז"ל לומר שום פרשה של תורה בליל מוצאי שבת שאין זמנה בלילה כמשכ"ל (דשכ"ז).

הרי דס"ל דמוצאי שבת נמי בכלל אזהרת רבינו האר"י.

ויש להדגיש דכל זהירות זו שאין לקרא מקרא בלילה אינה אלא מחמת אזהרת רבינו האר"י, אבל לפי הפשט אין מניעה בדבר. וע"כ ודאי דאם אינו יודע לקרות אלא מקרא, או שאם לא יקרא בלילה מקרא או תהילים וכיוצא, יש בטל, פשוט וברור דעדיף דילמד מה שיכול מאשר יישב בטל, דודאי לא תדחה מצוות ת"ת מחמת אזהרת רבינו האר"י ע"פ הסוד.

[ועיונין במש"ב (סי' רל"ז) שה"צ סי' א] דס"ל דאפי' למחמירים לית ביה איסורא, אלא דלכתחילה יותר טוב לקרוא מקרא ביום. ועיונין עוד בנן איש חי (ש"ר פרשת פקודי סי"ז) דהביא מדברי החיד"א בספרו פתח עינים (ברכות דף ג' בהשמות ע"ש) דעם הארץ שאינו יודע לקרות אלא רק תורה שבכתב שרי לקרות מקרא בלילה].

העולה לדינא - אזהרת רבינו האר"י שלא לקרוא מקרא בלילה, אינה אלא בימות החול, אבל בליל שיש בו כ"ש בליל שבת ויו"ט, א"צ להזהר בזה. מיהו ליל ר"ח ומוצאי שבת בכלל האזהרה. וכל זאת אינה אלא שלכתחילה טוב יותר שילמד תורה שבע"פ. אך אם מחמת חומרא זו יבא לידי ביטול תורה, פשיטא שעדיף שילמד מקרא ולא יישב בטל.

פניני הלכה

עניני שבת קודש

תפילות שבת (ד)

מגודל אהבת וקרבת ה' אין מזכירים צרכים בשבת - "בשבת קודש פוגש היהודי את בוראו במאור פנים מעין עולם הבא, והשי"ת מזמינו לסעוד אצלו סעודות שבת, וגדולה לגימה שמקרבת הרחוקים והאדם מתדבק אל בוראו, ואף אינו מזכיר צרותיו שלא לפגום באוירה הטובה של האהבה וחיבה השוכנת בשבת, ושלא יאמר שכל מה שמחפש כאן הוא תועלת עצמו, אלא כל היום רווח דודים בשיחה של חיבה - תורה ותפילה, שירות ותשבחות. כשמגיע מוצאי שבת, שיושבים לסעודה האחרונה, סעודת מלוה מלכה, והאהבה בוערת בסתר שקשה הפרידה, אז דרך אגב מזכיר לידו, שבעצם צריך הוא לבני חיי ומזוני, ומשיג כל מאווייו בעין טובה". (הגר"ש פיקוס זצ"ל, שבת מלכתא עמ' וז)

*
בשורה משמחת!

יצא לאור הספר "עבודת שבת קודש"
לקבלת פרטים ניתן לשלוח דוא"ל לכתובת
AVODAT891@GMAIL.COM

ניתן להאזין לשיעורי הלכה מבמעמח"ם שמעתא עמיקתא שליט"א בקול הלשון - טל': 6761* יש להקיש 3-8-1 שלווחה 65

לע"נ הרח"ג מרדכי בן אסתר דיעי זצ"ל רבה של הצור הגלילית נלב"ע י"ג סיון תשפ"א

ולרפ"ש של חוה חניצ'ה בת מנינה בתוך שאר חולי ישראל

© שמעתא עמיקתא - לקבלת הגליון מדי שבוע בדוא"ל, ניתן לשלוח בקשה לכתובת: amikta@amikta.co.il או amikta571@gmail.com